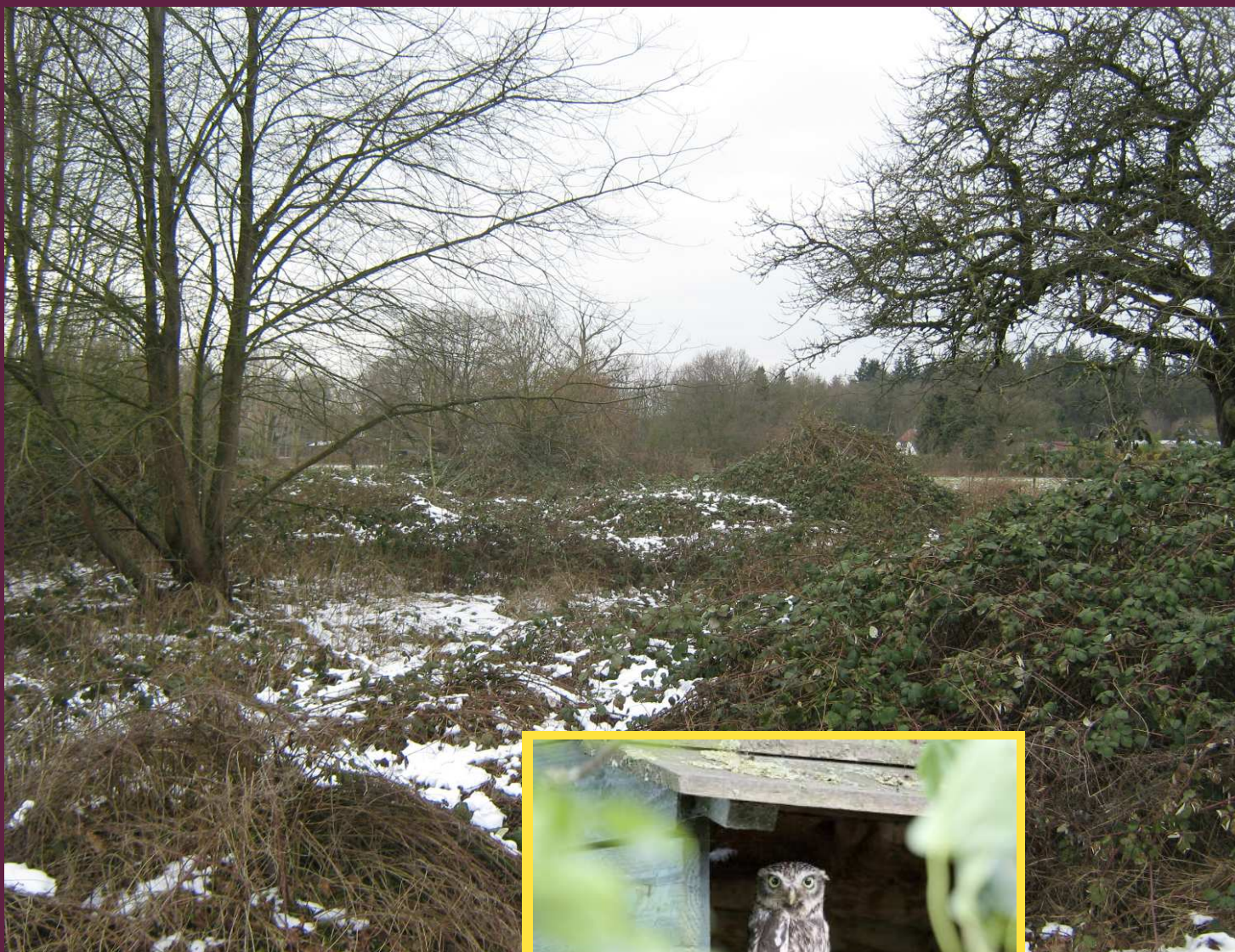

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR TALMAWEG LAAG-SOEREN

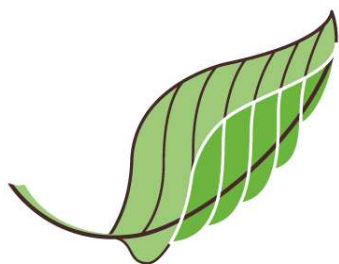
Toetsing aan de Flora- en faunawet,
Natuurbeschermingswet 1998 en EHS

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR TALMAWEG LAAG-SOEREN

Toetsing aan de Flora- en faunawet,
Natuurbeschermingswet 1998 en de EHS

Ing. T. Brouwer

Op verzoek van: Best Living

Opgesteld door: Ing. T. Brouwer en drs. R. Krekels
Projectnummer: 13-041

Datum: 24 mei 2013

Colofon

© 2013 Natuurbalans - Limes Divergens BV / Best Living

Tekst en samenstelling: Ing. T. Brouwer

Projectleiding: Ing. T. Brouwer

Eindverantwoordelijk: Drs. R. Krekels

Met medewerking van: Drs. V. de Jong & Drs. Ing. D. Schut

Projectnummer: 13-041

In opdracht van: Best Living Makelaars & financieel adviseurs

Foto's omslag: ingreeplocatie (D. Schut); inzet: steenuil (P. Verbeek)

Wijze van citeren: Brouwer, T., 2013. Quick scan beschermde natuur. Talmaweg Laag-Soeren. Toetsing aan de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en de EHS. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP	7
3	ONDERZOEKSMETHODE.....	8
3.1	Om welke soorten gaat het.....	8
3.2	Inventarisatie beschermde soorten	8
3.3	Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	8
4	TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	10
4.1	Vaatplanten.....	10
4.2	Vleermuizen	10
4.3	Overige zoogdieren	11
4.4	Broedvogels.....	13
4.5	Reptielen	14
4.6	Amfibieën.....	15
4.7	Vissen	15
4.8	Ongewervelden	15
5	ORIËNTATIETOETS NATUURBESCHERMINGSWET 1998.....	16
5.1	Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden.....	16
5.1.1	Kwalificerende habitats voor Natura 2000-gebied Veluwe.....	16
5.1.2	Kwalificerende habitatrichtlijnsoorten voor Natura 2000-gebied Veluwe.....	17
5.1.3	Kwalificerende vogelrichtlijnsoorten voor Natura 2000-gebied Veluwe	17
6	TOETSING ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR.....	18
7	CONCLUSIE	19
7.1	Consequenties Flora- en faunawet	19
7.2	Consequenties Natuurbeschermingswet 1998.....	19
7.3	Consequentie EHS.....	19
7.4	Mitigerende maatregelen	19
7.5	Vervolgonderzoek	20
8	BRONNEN	21
	BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	22
	BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET.....	29
	BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN	31

1 INLEIDING

Achtergrond

De familie Eibergen heeft plannen voor de ontwikkeling van twee woningen op een gedeelte van een perceel aan de Talmaweg te Laag-Soeren.

Aanleiding

Realisatie van ruimtelijke ingrepen kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving, waarbij de volgende twee wetten van belang zijn:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffw), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75 (zie Bijlage 1 voor een inleiding op de Ffw).
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbw), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbw noodzakelijk.

Daarnaast geldt het provinciaal beleid ten aanzien van de *Ecologische Hoofdstructuur* (EHS). Ruimtelijke ingrepen in de Ecologische Hoofdstructuur dienen in overeenstemming te zijn met de zogenaamde Spelregels EHS.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedsfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffw en aan het beleid ten aanzien van de EHS.

Probleemstelling

In 2012 is een beperkte quick scan uitgevoerd in verband met de geplande ontwikkelingen op het perceel van de familie Eibergen. Dit onderzoek is onvoldoende om effecten op beschermde soorten te kunnen uitsluiten.

Daarnaast is het op voorhand niet duidelijk of de voorgenomen activiteit past binnen het provinciale beleid ten aanzien van de EHS. Wil een activiteit plaats kunnen vinden op een locatie die valt binnen de EHS, dan moet deze voldoen aan de zogenaamde Spelregels EHS.

Opdrachtformulering

Op verzoek van Best Living heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een quick scan uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie en de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen ingreep voortvloeien uit de bepalingen in de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de EHS.

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffw. Soorten uit tabel 1 van de Ffw hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

De quick scan bestaat uit drie bezoeken aan de ingreeplocatie, waarbij op basis van uitvoerige kennis over ecologie en verspreiding van beschermde soorten een inschatting wordt gemaakt van de potenties van de ingreeplocatie voor beschermde soorten. Een terreinbezoek is uitgevoerd in 2012. Op 5 en 14 maart 2013 is het terrein voor de tweede en derde maal bezocht. Aan de hand van deze inschatting worden mogelijke effecten op streng beschermde soorten in beeld gebracht en worden maatregelen aangegeven om eventuele schade te mitigeren of te compenseren.

Doelstelling

Doel van het onderzoek is het verschaffen van inzicht in eventuele consequenties van de voorgenomen ingreep met betrekking tot de Ffw en de EHS. Het onderzoek zal antwoord geven op de volgende vragen:

Traject Flora- en faunawet:

1. Komen op de ingreeplocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 Ffw) of kunnen deze hier worden verwacht?
2. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
3. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen worden?
4. Is uiteindelijk een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?
5. Wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht?

Traject Natuurbeschermingswet 1998

Door middel van een zogenaamd 'oriënterend onderzoek' wordt middels een globale toetsing antwoord gegeven op de vraag of er een kans is op negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het nabij gelegen Natura-2000-gebied Veluwe. Hierop zijn drie antwoorden mogelijk:

1. Er is zeker geen negatief effect. In dit geval is er geen vergunning op de Nbw nodig.
2. Er is kans op een negatief effect, maar het effect is zeker niet significant. Vergunningverlening is aan de orde. Voor de toetsing dient een *verslechterings- en verstoringstoets* te worden uitgevoerd.
3. Er is kans op een significant negatief effect. Vergunningaanvraag is aan de orde. Voor de toetsing dient een *passende beoordeling* te worden uitgevoerd.

Traject EHS

1. Vindt de voorgenomen ingreep plaats binnen de begrenzing van de EHS?
2. Zijn er significant negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de EHS?
3. Zo ja, zijn er voorwaarden waaraan voldaan wordt zodat de voorgenomen ingreep past binnen de Spelregels EHS?

Leeswijzer

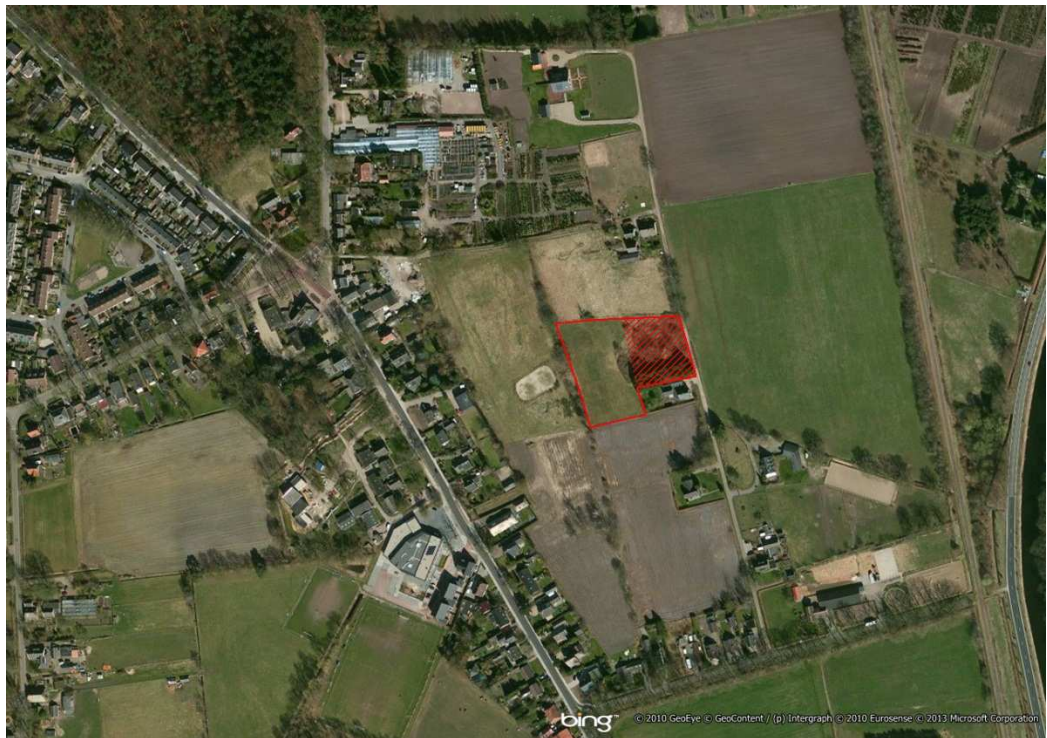
Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstukken 4, 5 en 6 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan respectievelijk de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de EHS. In hoofdstuk 7 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

Het perceel van de familie Eibergen ligt aan de oostkant van het dorp Laag-Soeren en wordt begrensd door de Professor Talmaweg aan de oostkant en een houtwal aan de westkant. Aan de noord- en zuidkant wordt de begrenzing bepaald door de kadastrale grens en hier liggen andere agrarische percelen (zie figuur 1).

De familie Eibergen heeft plannen voor de ontwikkeling van twee woningen op een gedeelte van dit perceel (rood gearceerd in figuur 1). Het perceel is volledig begroeid met bramenruigte en bomen- en struikenopslag. Ten tijde van het onderzoek is het bramenstruweel door externen volledig gemaaid, in verband met het uit te voeren bodemonderzoek. Aan de zuidkant van het perceel staat een rij fijnsparren. De rest van het perceel, waar geen bebouwing komt, bestaat uit grasland.

Figuur 1. Ligging perceel familie van Eibergen (rode lijn). De ingreeplocatie is aangegeven door middel van een rode arcering.

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 OM WELKE SOORTEN GAAT HET

In geval van activiteiten die te kwalificeren zijn als 'ruimtelijke ontwikkelingen', zoals voorliggend project, gaat het bij toetsing aan de Ffw om soorten die landelijk gezien zeldzamer zijn. Deze hebben een zwaardere bescherming en zijn in de Ffw opgenomen in tabel 2 en 3 van beschermde soorten.

Voor beschermde soorten die algemeen zijn geldt een lichtere vorm van bescherming. Deze zijn in de Ffw opgenomen in tabel 1. Bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw. Bijlage 1 bevat een beknopte toelichting op de Ffw.

3.2 INVENTARISATIE BESCHERMDE SOORTEN

Bureaustudie

Archiefgegevens over het voorkomen van beschermde flora en fauna op de ingreeplocatie zijn geanalyseerd. Hierbij is onder andere gebruik gemaakt van de volgende rapporten:

- Edmond, D. & T.J. Boudewijn, 2012. Effecten op beschermde soorten Nimmer Dor, Laag Soeren. Natuuronderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Van Maanen, E., 2011. Second opinion-onderzoek naar de ecologische effecten van bouwproject Nimmer Dor op steenuilen in Laag Soeren. EcoNatura rapport nr. 2011-2, Diepenveen.

Veldonderzoek

In 2012 is veldonderzoek verricht specifiek op steenuilen. Op 5 maart en 14 maart 2013 is de ingreeplocatie bezocht door een ecooloog van Bureau Natuurbalans. Het doel van deze veldbezoek was tweeledig:

1. Er is een inschatting gemaakt van de potenties van de ingreeplocatie voor beschermde soorten. Deze inschatting is gemaakt op basis van een beoordeling van aanwezige biotopen en habitats op de planlocatie (expert judgement), in combinatie met uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten.
2. Er is specifiek gezocht naar aanwezigheid van in Nederland beschermde planten- en diersoorten.

3.3 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen op een locatie met beschermde soorten worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen
2. Ontheffingsaanvraag

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen.

Van belang is dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd blijft.

Om zeker te zijn dat de voorgenomen maatregelen voldoende zijn, kunnen deze ter controle worden voorgelegd aan Dienst Regelingen (DR). Indien DR akkoord gaat, ontvangt u een besluit waarin staat dat u geen ontheffing nodig heeft, omdat de voorgestelde maatregelen zijn goedgekeurd. Met deze beschikking kan worden aangetoond dat men zich houdt aan de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld als iemand bezwaar maakt.

2. Ontheffingsaanvraag

Kan behoud van de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten niet worden gegarandeerd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien compenserende maatregelen getroffen moeten worden, houdt dat per definitie in dat de functionaliteit niet behouden kan blijven en dat er dus ontheffing aangevraagd moet worden.

4 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

4.1 VAATPLANTEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op de ingreeplocatie zijn geen streng beschermde plantensoorten aangetroffen. Uit de directie omgeving van de ingreeplocatie zijn de waarnemingen beperkt tot vogelmelk en grasklokje (Edmond & Boudewijn 2012; Van Maanen 2011), soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw.

Gezien het feit dat de ingreeplocatie grotendeels uit bramenstruweel bestaat en het ontbreken van zwaarder beschermde soorten uit de directe omgeving, kan het voorkomen van streng beschermde plantensoorten worden uitgesloten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde planten worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vaatplanten is daarmee niet aan de orde.

4.2 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffw. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen;
- belangrijke vliegroutes;
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de directe omgeving van de ingreeplocatie is het voorkomen bekend van onder andere gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis (Edmond & Boudewijn 2012; Van Maanen 2011). Op de ingreeplocatie zijn geen gebouwen of bomen met potentiële verblijfplaatsen in de vorm van boomholtes aanwezig, waardoor kan worden uitgesloten dat er op de ingreeplocatie verblijfplaatsen aanwezig zijn. Verblijfplaatsen moeten vooral worden gezocht in de gebouwen rondom de ingreeplocatie. De ingreeplocatie vormt wel potentieel foerageergebied voor diverse soorten vleermuizen.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Door de bouw van twee huizen gaan geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen verloren. Wel gaat een beperkte oppervlakte aan potentieel foerageergebied verloren, maar het perceel vormt geen essentieel foerageergebied voor vaste verblijfplaatsen in de omgeving. Daarnaast blijft er voldoende geschikt foerageergebied beschikbaar in de directe omgeving en vormt de tuin na het bouwen van de woning(en) geschikt foerageergebied voor vleermuizen. Het beperken van het gebruik van verlichting is hierbij echter wel een belangrijk aandachtspunt. Op basis van het ontbreken van geschikte (potentiele) verblijfplaatsen en essentiële foerageergebieden, zijn effecten op vast rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen uitgesloten.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten voor foeragerende vleermuizen tot een minimum te beperken dient het gebruik van verlichting zoveel mogelijk te worden voorkomen. Indien buitenverlichting gebruikt wordt dan dient gebruik te worden gemaakt van relatief lage palen, met zwakke verlichting en armaturen die niet uitstralen richting hagen, houtwallen en boomkronen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Aangezien er geen negatieve effecten optreden op verblijfplaatsen of foerageergebied dat van essentieel belang is voor verblijfplaatsen in de omgeving, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vleermuizen niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vleermuizen is daarmee niet aan de orde.

4.3 OVERIGE ZOOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de omgeving van de ingreeplocatie zijn waarnemingen bekend van edelhert, eekhoorn en steenmarter (tabel 2 Ffw) en boommarter en das (tabel 3 Ffw). Voor edelhert en wild zwijn geldt dat het voorkomen van deze soorten is gereguleerd tot wildbeheereenheden en dat deze soorten geen toegang hebben tot de ingreeplocatie.

Eekhoorn komt voor in de omgeving van de ingreeplocatie. Deze soort heeft meerdere nesten binnen zijn territorium die worden gebruikt als rust- of slaapnest. Dergelijke nesten worden gemaakt in natuurlijke boomholtes of oude spechtenholen, of de soort maakt zelf bolvormige nesten. Op de ingreeplocatie zijn geen bomen aanwezig met eekhoornnesten of met geschikte potentiële holtes. Het voorkomen van eekhoorn binnen het plangebied kan daarom worden uitgesloten.

Steenmarter komt incidenteel voor in de omgeving van de ingreeplocatie. Uit Laag-Soeren zijn vooralsnog geen waarnemingen bekend van deze soort. Door het ontbreken van bebouwing en bomen met geschikte potentiële holtes, kan het voorkomen van steenmarter op de ingreeplocatie daarom worden uitgesloten.

Van boommarter zijn waarnemingen bekend van camping de Jutberg aan de Harderwijkerweg op korte afstand van de ingreeplocatie. Boommarter is een bosbewoner. Op de ingreeplocatie zijn geen verblijfplaatsen van boommarter aanwezig of bomen met geschikte potentiële holtes. Van das zijn tijdens het veldbezoek in 2013 in de oude spoordijk ten oosten van de ingreeplocatie twee kleine bijburchten aangetroffen. De meest zuidelijk burcht bevat drie pijpen waarvan één pijp volledig vervallen is en een tweede in verre staat van verval is. Een derde pijp wordt nog regelmatig gebruikt. Er zijn verse prenten aangetroffen op de stortheuvel.

Honderd meter noordelijker langs het spoor ligt een tweede burcht bestaande uit twee pijpen. De burcht is momenteel in gebruik is door konijnen.

In de directe omgeving van de genoemde burchten zijn enkele wissels, prenten en wroetsporen aangetroffen. Daarnaast zijn er uit het verleden in de moestuin tegenover het erf van de Professor Talmaweg 6-8 waarnemingen bekend van foeragerende dassen (Van Maanen 2011).

Op de ingreeplocatie zijn ten tijde van het veldbezoek geen sporen van das aangetroffen. De ingreeplocatie bestaat (bestond; zie hieronder) grotendeels uit bramenruigte en is daarmee ongeschikt als optimaal foerageergebied. Das is afhankelijk van kort gemaaide of begraasde graslanden waar voldoende wormen aanwezig zijn, deze situatie is niet aanwezig op de ingreeplocatie. Ten tijde van het onderzoek is het perceel door externen gemaaid, waardoor het bramenstruweel grotendeels is verdwenen. Ook in de huidige situatie is het perceel ongeschikt als foerageergebied. Daarnaast wordt op zeer korte termijn een noodzakelijk sanering uitgevoerd, bestaande uit het afgraven van 30 cm dikke bouwvoor. Door deze sanering ontstaat kale grond dat ongeschikt is als foerageergebied voor das. De graslanden rondom het bramenstruweel vormen geen optimaal foerageergebied door het ruige karakter, maar zouden incidenteel wel gebruikt kunnen worden om te foerageren. In de directe omgeving van de ingreeplocatie zijn veel graslanden aanwezig die wel zeer geschikt foerageergebied vormen en dassen zullen eerder op die locaties foerageren.

De ingreeplocatie heeft geen functie voor strikt beschermde soorten grondgebonden zoogdieren. Het voorkomen van grondgebonden zoogdieren is beperkt tot algemene soorten als (spits)muizen, mol en konijn.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Door de bouw van twee huizen gaan geen vaste verblijfplaatsen of essentieel foerageergebied van grondgebonden zoogdieren verloren. Wel kan het gebruik van verlichting een negatief effect hebben op nachttactieve soorten, zoals boomarter en das. Op basis van het ontbreken van geschikte (potentiele) verblijfplaatsen en essentieel foerageergebied, zijn effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren uitgesloten.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten voor schemer- en nachttactieve grondgebonden zoogdieren, zoals boomarter en das, te voorkomen, is het aan te bevelen werkzaamheden te beperken tot de lichte uren en geen activiteiten uit te voeren in het donker met kunstlicht. Ook het gebruik van buitenverlichting dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Indien verlichting gebruikt wordt, dan dient gebruik te worden gemaakt van relatief lage palen, met zwakke verlichting en armaturen die niet uitstralen richting de omgeving, zoals hagen, houtwallen en boomkronen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Indien werkzaamheden overdag worden uitgevoerd zijn er geen negatieve effecten te verwachten. Aangezien er ook geen negatieve effecten optreden op verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van deze soorten niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor grondgebonden zoogdieren is daarmee niet aan de orde.

4.4 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw² (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de omgeving van de ingreeplocatie is het voorkomen bekend van steenuil. Uit verscheidende onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, kan worden geconcludeerd dat er twee territoria aanwezig zijn in de directe omgeving van de ingreeplocatie: Harderwijkerweg 38 en Talmaweg 6-8. Op iets grotere afstand van de ingreeplocatie aan Den Texweg 4 ligt eveneens één territorium van steenuil (Boudewijn & Beuker 2011; Van Maanen 2011).

De ingreeplocatie valt mogelijk binnen de twee territoria van steenuil aan de Harderwijkerweg 38 en de Talmaweg 6-8. De randen van het perceel, de overgang van het struweel naar het aanliggende grasland biedt wel een foerageerzone. Dat de steenuilen er af en toe langs komen, is niet uit te sluiten maar de territoria aan de Harderwijkerweg 38 en de Talmaweg 6-8 zijn ruim omgeven door prima foerageergebied in de vorm van graslanden, ruigere bermen en kleine bosjes. Het braamstruweel en de randzone vormen dus geen essentieel foerageergebied. Rondom de ingreeplocatie is geschikt foerageergebied voorhanden, in de vorm van weilanden, moestuinen, gazons en houtwallen. De ingreeplocatie bestaat (bestond; zie hieronder) grotendeels uit bramenruigte en vormt aldus geen geschikt of preferent foerageergebied. Wel

² Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten (Dienst Regelingen 2009).

kan steenuil langs de randen van het perceel foerageren, maar de waarde als foerageergebied is beperkt.

Ten tijde van het onderzoek is het perceel door externen gemaaid. Momenteel is de situatie dan ook nog eenduidiger: het braamstruweel en haar randzone is niet meer aanwezig en daarmee is de waarde van gering naar nihil gewijzigd. Een overtreding FF-wet is daarmee niet aan de orde. Zeker niet in de huidige situatie, waarbij het perceel zo goed als vegetatievrij is. Daarnaast wordt op zeer korte termijn een noodzakelijk sanering uitgevoerd, bestaande uit het afgraven van 30 cm dikke bouwvoor. Door deze sanering ontstaat kale grond die ongeschikt is als foerageergebied voor steenuil.

Vaste rust- of verblijfplaatsen van steenuil zijn niet aanwezig op de ingreeplocatie door het ontbreken van geschikte nestlocaties zoals nestkasten en bomen met potentieel geschikte holtes. De ingreeplocatie en de directe omgeving biedt door de aanwezigheid van struweel, ruigte en bomen geschikte broedlocaties voor diverse soorten vogels. Nesten die ook buiten het broedseizoen vallen onder de definitie van “vaste rust- of verblijfplaats” zijn echter niet aanwezig op de ingreeplocatie.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Gedurende het broedseizoen kan het kappen van bomen, het verwijderen van struweel en het uitvoeren van graafwerkzaamheden in grasland of ruigte leiden tot verstoring van broedende vogels. Door het uitvoeren van de geplande ontwikkelingen gaan geen vaste rust- of verblijfplaatsen of essentieel foerageergebied van steenuil of andere vogelsoorten verloren.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige broedvogels.

Als alternatief kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden. Voorbeelden van deze maatregelen zijn kappen van bomen, snoeien van struweel, maaien van ruigte, etc. Op deze manier wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op de planlocatie, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden. Hieraan wordt voldaan door te werken conform het PROTOCOL BROEDVOGELS (zie Bijlage 3).

Het achterste deel van het perceel waar geen huizen worden gebouwd, blijft geschikt als foerageergebied en voedselbron voor steenuil. Met aanvullende maatregelen wordt dit gedeelte van het perceel geoptimaliseerd als leefgebied voor steenuil. Daarmee is er een toename van foerageergebied voor de steenuil te realiseren.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Onder voorwaarde dat versturende werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van aanwezige vogelsoorten, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vogels niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vogels is daarmee niet aan de orde.

4.5 REPTIELEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen de planlocatie zijn geen geschikte biotopen aanwezig voor reptielen. Ook zijn er geen archiefwaarnemingen bekend van reptielen uit de directe omgeving. Op basis van het ontbreken van geschikte reptielbiotopen, zoals heide, heischrale graslanden en goed ontwikkelde bosranden, in combinatie met de regionale verspreiding van reptielen, kan worden

aangenomen dat streng beschermde reptielen niet op de ingreeplocatie aanwezig zijn of er kunnen voorkomen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde reptielen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor reptielen is daarmee niet aan de orde.

4.6 AMFIBIEËN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op de ingreeplocatie en direct grenzend hieraan zijn geen water(gang)en aanwezig. De ingreeplocaties wordt hooguit gebruikt als landhabitat door zeer lage aantallen van algemene soorten zoals bruine kikker en gewone pad, soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Het voorkomen van streng beschermde amfibieënsoorten, zoals kamsalamander en poelkikker kan worden uitgesloten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde amfibieën worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor amfibieën is daarmee niet aan de orde.

4.7 VISSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op de ingreeplocatie zijn geen water(gang)en aanwezig. Het voorkomen van streng beschermde vissoorten kan daarmee worden uitgesloten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde vissen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vissen is daarmee niet aan de orde.

4.8 ONGEWERVELDEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de omgeving van de ingreeplocatie is het voorkomen bekend van vliegend hert en heideblauwtje. Vliegend hert is afhankelijk van oude eikenbossen en heideblauwtje komt voor op droge tot vochtige heideteterreinen. Degelijke habitats zijn niet aanwezig op de ingreeplocatie. Ook overige dagvlinders, libellen of overige ongewervelden die een juridisch zwaardere bescherming genieten komen niet voor op de ingreeplocatie. Oorzaken hiervoor zijn dat zwaarder beschermde ongewervelden uiterste zeldzaam zijn in Nederland en dat de verspreiding van deze soorten zich beperkt tot bijzondere milieus, zoals hoogvenen, kalkgraslanden, voedselarme vennen en oude eikenbossen. Deze milieus zijn op of nabij de ingreeplocatie niet voorhanden.

Effecten van de voorgenomen ingreep

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde ongewervelden worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor ongewervelden is daarmee niet aan de orde.

5 ORIËNTATIETOETS NATUURBESCHERMINGSWET 1998

5.1 LIGGING TEN OPZICHTE VAN NATURA 2000-GEBIEDEN

De ingreeplocatie ligt op ruim 300 m afstand van het Natura 2000-gebied 'Veluwe' (zie figuur 3). Voor dit gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld ten aanzien van habitats en soorten.

In dit hoofdstuk wordt de voorgenomen ontwikkeling middels een oriëntatietoets getoetst aan de bepalingen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierbij wordt allereerst nagegaan of de voorgenomen ontwikkeling mogelijk significante effecten heeft. Indien de ontwikkeling afdoet aan de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen, is er sprake van een significant effect. In dat geval is de noodzakelijke vervolgttoets een "passende beoordeling". Indien significante effecten kunnen worden uitgesloten, dient een "verstoring- of verslechteringstoets" te worden uitgevoerd (§3.4 en bijlage 3).

Figuur 3. Ligging ingreeplocatie (rood gearceerd) ten opzichte van Natura 2000-gebied Veluwe (groen gearceerd).

5.1.1 Kwalificerende habitats voor Natura 2000-gebied Veluwe

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De ingreeplocatie liggen buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied Veluwe.

Effect van de ingreep

Aangezien de ingreeplocatie buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied ligt, vindt er door uitvoering van de werkzaamheden geen oppervlakteafname plaats van beschermde habitattypes. Ook zijn er geen externe effecten te verwachten; grondwaterpeilverlaging of een toename van ammoniakuitstoot zijn niet aan de orde door de geplande ontwikkeling.

Oriëntatietoets Natuurbeschermingswet

De werkzaamheden op de ingreeplocaties leiden niet tot afname aan oppervlakte en kwaliteit van beschermde habitats.

5.1.2 Kwalificerende habitatrictlijnsoorten voor Natura 2000-gebied Veluwe

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De ingreeplocatie ligt buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied Veluwe.

Effect van de ingreep

Aangezien de ingreeplocatie buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied ligt, hebben de werkzaamheden op de locatie zelf geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000. Door het uitvoeren van de werkzaamheden treedt er geen afname op van het leefgebied van beschermde habitatrictlijnsoorten en komt de instandhoudingsdoelstelling voor deze soorten niet in gevaar.

Oriëntatietoets Natuurbeschermingswet

De werkzaamheden hebben geen negatief effect op habitatrictlijnsoorten, waardoor geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is.

5.1.3 Kwalificerende vogelrichtlijnsoorten voor Natura 2000-gebied Veluwe

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De ingreeplocatie ligt buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied Veluwe.

Effect van de ingreep

Aangezien de ingreeplocatie buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied ligt, hebben de werkzaamheden op de locatie zelf geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000. Door het uitvoeren van de werkzaamheden treedt er geen afname op van het leefgebied van beschermde vogelrichtlijnsoorten en komen de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten niet in gevaar.

Oriëntatietoets Natuurbeschermingswet

De werkzaamheden hebben geen negatief effect op vogelrichtlijnsoorten, waardoor geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is.

6 TOETSING ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Veel natuurgebieden en voor planten en dieren waardevolle cultuurlandschappen maken onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De Ecologische Hoofdstructuur bestaat uit natuurgebieden, verwevingsgebieden en ecologische verbindingzones. Ecologische verbindingzones zorgen er voor dat er uitwisseling plaats kan vinden van dieren en planten tussen verschillende natuurgebieden. De verwevingsgebieden zijn waardevol voor de natuur maar hebben daarnaast tevens een andere functie. Veel kleinschalige cultuurlandschappen met landschapselementen zijn aangewezen als verwevingsgebied. De ecologische hoofdstructuur wordt beschermd doordat deze in bestemmingsplannen is vastgelegd.

De ingreeplocatie ligt niet binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. Het gebied ten zuiden van de Van Zwietenlaan is begrensd als EHS natuur. In dit gebied wordt de Soerense Poort ontwikkeld. Effecten van geluid, licht of veranderende grondwaterstromen worden niet verwacht. Het functioneren van de Soerense Poort zal dan ook niet negatief beïnvloed worden door de realisatie van één of twee woningen op de ingreeplocatie.

7 CONCLUSIE

7.1 CONSEQUENTIES FLORA- EN FAUNAWET

De ingreeplocatie maakt onderdeel uit van het leefgebied van enkele streng beschermde soorten, te weten steenuil en diverse soorten vleermuizen, maar betreft geen vaste rust- en verblijfplaats of essentieel foerageergebied. Overtreding van de Flora- en faunawet is dan ook niet aan de orde. Door het treffen van mitigerende maatregelen wordt bewerkstelligd dat per saldo een beter foerageergebied ontstaat. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen is dan ook voor geen van de genoemde soorten in het geding. Een ontheffing op de Ffw voor uitvoering van de voorgenomen ingreep is niet nodig.

7.2 CONSEQUENTIES NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Ten behoeve van de toetsing aan de Natuurbeschermingswet is een oriëntatietoets uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat uitvoering van de werkzaamheden geen negatief effect heeft op beschermde habitattypen en vogel- en habitatrichtlijnsoorten.

7.3 CONSEQUENTIE EHS

De ingreeplocatie ligt niet binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. Het gebied ten zuiden van de Van Zwietenlaan is begrensd als EHS natuur. In dit gebied wordt de Soerense Poort ontwikkeld. Effecten van geluid, licht of veranderende grondwaterstromen worden niet verwacht. Het functioneren van de Soerense Poort zal dan ook niet negatief beïnvloed worden door de realisatie van één of twee woningen op de ingreeplocatie.

7.4 MITIGERENDE MAATREGELEN

Vleermuizen en grondgebonden zoogdieren

- Om negatieve effecten voor vleermuizen en schemer- en nachtactieve grondgebonden zoogdieren, zoals boommarter en das, te voorkomen, is het aan te bevelen werkzaamheden te beperken tot de lichte uren en geen activiteiten uit te voeren in het donker met kunstlicht. Ook het gebruik van buitenverlichting dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Indien verlichting gebruikt wordt dan dient gebruik te worden gemaakt van relatief lage palen, met zwakke verlichting en armaturen die niet uitstralen richting de omgeving, zoals hagen, houtwallen en boomkronen.

Broedvogels

- Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige broedvogels.
- Als alternatief kan de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen (vóór maart) onaantrekkelijk gemaakt worden als broedlocatie, waarmee voorkomen wordt dat vogels er gaan nestelen.

-
- Bij de inrichting van het achterste deel van het perceel worden maatregelen getroffen om dit gedeelte van het perceel te optimaliseren als leefgebied/foerageergebied voor de steenuil.

7.5 VERVOLGONDERZOEK

Uit de quick scan is gebleken dat het verspreidingsbeeld van streng beschermde soorten op de planlocatie en binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep actueel en volledig is. Vervolgonderzoek is niet nodig.

8 BRONNEN

Arcadis. Bestemmingsplan Nimmer Dor, Laag-Soeren. Toetsing Flora- en faunawet. Arcadis.

Boudewijn T.J. & D. Beuker, 2011. Notitie inventarisatie steenuilen Laag Soeren 2011. Notitie 11-131/11.12588 versie 1,1, d.d. 31 augustus 2011). Bureau Waardenburg, Culemborg.

Boudewijn T.J. & D. Emond, 2008. Inventarisatie van steenuilen rond Nimmerdor (Laag Soeren). Rapport 08-089. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Boudewijn T.J. & D. Emond, 2010. Notitie inventarisatie steenuilen Laag Soeren. Notitie. Bureau Waardenburg.

Edmond, D. & T.J. Boudewijn, 2012. Effecten op beschermde soorten Nimmer Dor, Laag Soeren. Natuuronderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Van Maanen, E., 2011. Second opinion-onderzoek naar de ecologische effecten van bouwproject Nimmer Dor op steenuilen in Laag Soeren. EcoNatura rapport nr. 2011-2, Diepenveen.

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn**, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het “*nee, tenzij*”-principe.

Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen Ffw

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

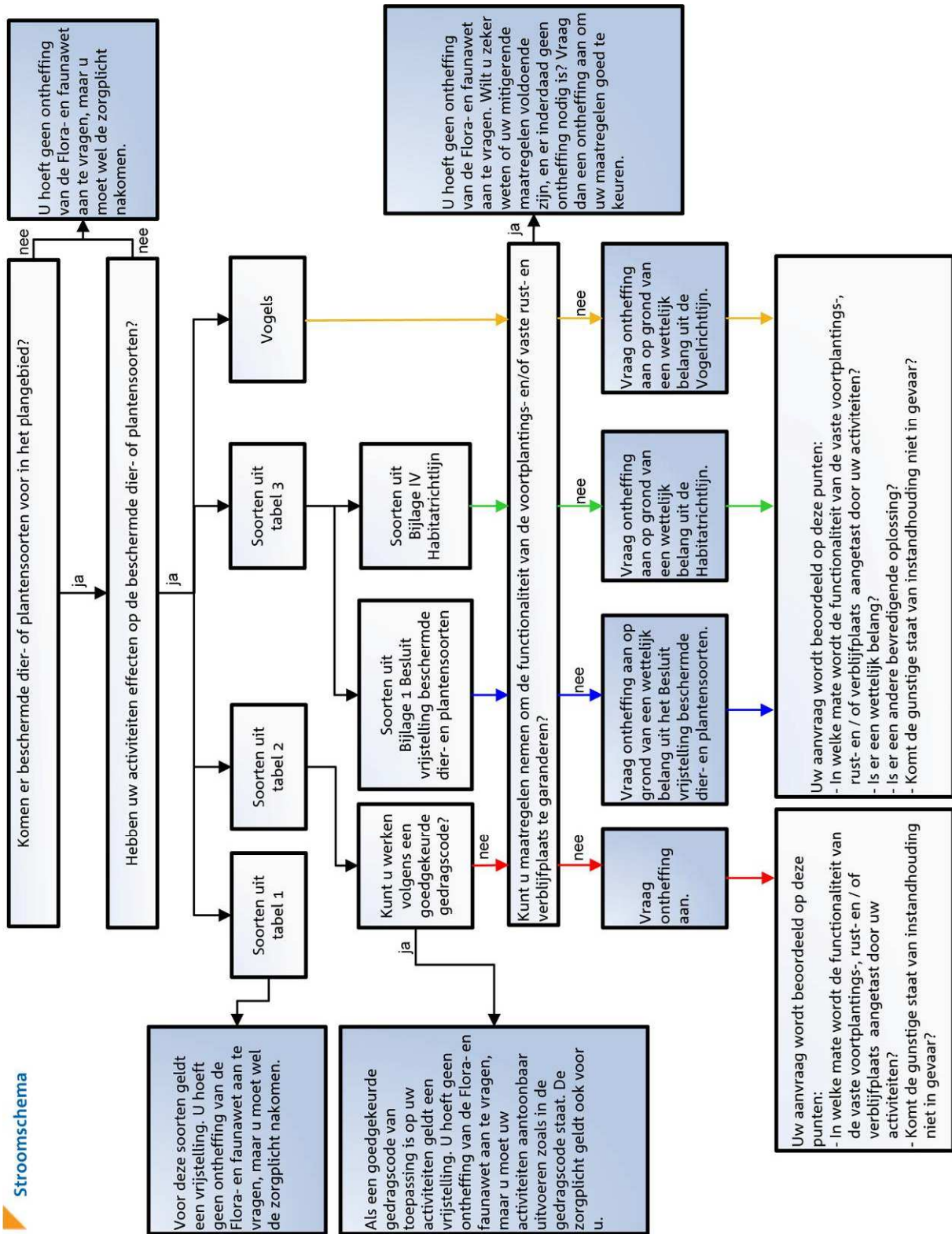
Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Stroomschema beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen

(bron: Dienst Regelingen)

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGREPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden (zie ook stroomschema hiernaast):

1. Voorkom overtreding van de Ffw door het treffen van mitigerende maatregelen;
2. Vraag ontheffing aan

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de Ffw kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingsaanvraag.

2. Vraag ontheffing Ffw aan

Voor activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* wordt bij toetsing aan de Ffw onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de indeling van beschermde dier- en plantensoorten in deze beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffw ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffw nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - *Bijlage 1 soorten*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).

- *Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:
 - Bescherming van flora en fauna.
 - Volksgezondheid of openbare veiligheid.
 - Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de *aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten* (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in Tabel 1. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook Tabel 2):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Tabel 1. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE-BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

Tabel 2. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenzwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiszwaluw	Torenvalk
Bosuil	IJsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverzwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Ffw is een zorgplicht opgenomen:

- *artikel 2, lid 1*: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- *artikel 2, lid 2*: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- *artikel 10*: Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de Ffw. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

In gedragscodes en ontheffingsaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen

beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren		veldmuis	Microtus arvalis	Slakken	
aardmuis	Microtus agrestis	vos	Vulpes vulpes	wijngaardslak	Helix pomatia
bosmuis	Apodemus sylvaticus	wezel	Mustela nivalis		
dwergmuis	Micromys minutus	woelrat	Arvicola terrestris	Vaatplanten	
bunzing	Mustela putorius			aardaker	Lathyrus tuberosus
dwergpspitsmuis	Sorex minutus	Reptielen en amfibien		akkerklokje	Campanula rapunculoides
egel	Erinaceus europeus	bruine kikker	Rana temporaria	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	gewone pad	Bufo bufo	breed klokje	Campanula latifolia
haas	Lepus europeus	middelste groene kikker)	Rana esculenta	gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris
hermelijn	Mustela erminea	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
huisspitsmuis	Crocidura russula	meerkiikker	Rana ridibunda	grasklokje	Campanula rotundifolia
konijn	Oryctolagus cuniculus			grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
mol	Talpa europea	Mieren		kleine maagdenpalm	Vinca minor
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	behaarde rode bosmier	Formica rufa	knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans
ree	Capreolus capreolus	kale rode bosmier	Formica polyctena	koningsvaren	Osmunda regalis
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	strommier	Formica truncorum	slanke sleutelbloem	Primula elatior
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	zwanebloem	Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Zoogdieren		kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
damhert	Dama dama	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
edelhart	Cervus elaphus	kleine zilversmelt	Argentina sphyraena	harlekijn	Anacamptis morio
eekhoorn	Sciurus vulgaris	kleinoogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grijze zeehond	Halichoerus grypus	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kiilipivis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Herminium monorchis
steenmarter	Martes foina	koekoeksrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
walrus	Odobenus rosmarus	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
wild zwijn	Sus scrofa	lichtend sprotje	Maurolisc muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
zadelrob	Phoca groenlandica	lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedaauw	Drosera intermedia
		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
		makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
Reptielen en amfibien		marm grondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
alpenwatersalamander	Mesotriton alpestris	murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
soepschildpad	Chelonia mydas	noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedaauw	Drosera anglica
		ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
Dagvlinders		paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia	parelvis	Echiodon drummondii	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
vals heideblauwtje	Lycaeides idas	pitvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
		rasterpitvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
Vissen (zoetwater)		reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijlscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
aal (paling)	Anguilla anguilla	ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
beekdonderpad	Cottus rhenanus	rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
kleine modderkruiper	Cobitis taenia	schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
meerval	Silurus glanis	schurftvis	Arnoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapunculoides
rivierdonderpad	Cottus perifretum	sidderrog	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
witvingrondel	Romanogobio belingi	slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
		slijmprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedaauw	Drosera rotundifolia
Vissen (zoutwater)		snipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
adderzeenaald	Entelurus aequoraues	spaanse makreel	Macroramphosus solopax	ruig klokje	Catapodium trifolium
baillon's lipvis	Crenilabrus bailloui	spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
blauwe haai	Prionace glauca	sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentiana amarella
blauwekeeltje	Helicolenus dactylopterus	trekkervis	Balistes carolinensis	soldaatje	Orchis militaris
blonde rog	Raja brachyura	trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
bokvis	Boops boops	vierdradige meun	Rhinonemus cimbrius	spindotterbloem	Caltha palustris araneosa
botervis	Pholis gunnulus	vorskwab	Raniceps raninus	steenanjer	Dianthus deltoides
braam	Brama brama	zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
brakwatergrondel	Pomatoschistus microps	zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengellose sleutelbloem	Primula vulgaris
dikkopje	Pomatoschistus minutus	zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stengelopvattend havikskruid	Hieracium alexicaule
dikrugtong	Microchirus variegatus	zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	stijf hardgras	Catapodium rigidum
driedradige meun	Gaidropsurus vulgaris	zwaardvis	Xiphias gladius	tongvaren	Asplenium scolopendrium
dwergbolk	Trisopterus minutus	zwarte grondel	Gobius niger	valkruid	Arnica montana
dwerfbot	Phrynorhombus norvegicus	zwarte haai	Dalatias licha	veenmosorchis	Hammarbya paludosa
engelse poot	Aspiltrigla cuculus	zwarte vis	Centrolophus niger	veldgentiaan	Gentianaella campestris
evervis	Capros aper	zwartooglipvis	Symphodus melops	veldsalie	Salvia pratensis
franse tong	Solea lascaris			vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
gaffelmakreel	Trachinotus ovatus	Vaatplanten		vliegenorchis	Ophrys insectifera
gehoorde slijmvis	Parablennius gattorugine	aangebrande orchis	Neotinea ustulata	voegelnestje	Neottia nidus-avis
gemarmerde sidderrog	Torpedo marmorata	aapjesorchis	Orchis simia	voorjaarsadonis	Adonis vernalis
gestreepte bokvis	Sarpa salpa	beenbreek	Narthecium ossifragum	wantsenororchis	Anacamptis coriophora
gestreepte lipvis	Labrus bimaculatus	bergklokje	Campanula rhomboidalis	watervedelblad	Menyanthes trifoliata
gestreepte poot	Trigloporus lastoviza	bergnachtorchis	Platanthera montana	weideklokje	Campanula patula
gevekte gladde haai	Mustelus asterias				

gevekte griet	Zeugopterus punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylla	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gagele	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
grote kooernaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerklokje	Leucopium aestivum
harnasmantetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentiana germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjugentiaan	Gentiana ciliata		
ijlandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	<i>Kevers</i>	
kathaai	Scyliorhinus stellaris	gele helmbloem	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata		
kleine pieterman	Echiichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	<i>Kreeftachtigen</i>	
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride	rivierkreeft	Astacus astacus
kleine slakdolf	Liparis montagui	grote keverorchis	Neottia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB					
<i>Zoogdieren</i>					
das	Meles meles	bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbalkvuurpad	Bombina variegata
boomarter	Martes martes	bever	Castor fiber	gladde slang	Coronella austriacus
eikelmuis	Eliomys quercinus	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
gewone zeehond	Phoca vitulina	brandt's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
veldspitsmuis	Crocodyra leucodon	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempii
waterspitsmuis	Neomys fodiens	bultrug	Megaptera novaeangliae	knoflookpad	Pelobates fuscus
		butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermodochelys coriacea
		dwergpotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergvinvis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
		euraziatische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
		franjestaat	Myotis nattereri	vloedmeesterpad	Alytes obstetricans
adder	Vipera berus	gestreepte dolfin	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
hazelworm	Anguis fragilis	gewone dolfin	Delphinus delphis		
ringslang	Natrix natrix	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	<i>Dagvlinders</i>	
vinpootsalamander	Lissotriton helveticus	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollolvinder	Parnassius apollo
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoo	Lopinga achine
		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimpernelblauwtje	Maculinea nauisithous
		griend	Globicephala melas	grote vuurvlinder	Lycaena dispar
beekprik	Lampetra planeri	grijze dolfin	Grampus griseus	pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijmblauwtje	Maculinea arion
elrits	Phoxinus phoxinus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	hamster	Cricetus cricetus	<i>Libellen</i>	
rivierprik	Lampetra fluviatilis	hazelmuis	Muscardinus avellanarius	bronslibel	Oxygastra curtisii
		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
		kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
		kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
		kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympetma paedisca
		laatvlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
		meervleermuis	Myotis dasycneme	rivierrombout	Stylurus flavipes
		mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
		narwal	Monodon monoceros		
		noordse vinvis	Balaenoptera borealis	<i>Vissen</i>	
		noordse vleermuis	Eptesicus nilsonii ssp. nilsonii	houting	Conegonus oxyrrhynchus
		noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
		orca	Orcinus orca		
		otter	Lutra lutra	<i>Vaatplanten</i>	
		potvis	Physeter catodon	drijvende waterweegbree	Luronium natans
		rosse vleermuis	Nyctalus noctula	groenknolorchis	Liparis loeselii
		ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	kruipend moerasscherm	Apium repens
		tuimelaar	Tursiops truncatus	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
		tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus		
		vale vleermuis	Myotis myotis	<i>Kevers</i>	
		watervleermuis	Myotis daubentonii	brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
		wilde kat	Felis silvestris	gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus	heldenbok	Cerambyx cerdo
		witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris	juchtleerkever	Osmoderma eremita
		<i>Reptielen en amfibien</i>		<i>Weekdieren</i>	
		boomkikker	Hyla arborea	bataafse stroommossel	Unio crassus
		dikkopschildpad	Caretta caretta	platte schijfhoeren	Anisus vortliculus

BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN

Om schadebeperkend op te treden dienen bij de uitvoering van het werk de instructies van de hierna opgenomen protocollen opgevolgd te worden. De uitvoerder van de werkzaamheden wordt hierop gewezen.

PROTOCOL BROEDVOGELS

Dit protocol heeft betrekking op potentieel geschikte broedlocaties en is bedoeld om schade aan broedvogels te voorkomen.

Werkzaamheden uitvoeren buiten broedseizoen

Gedurende het broedseizoen vallen alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw en zijn beschermd. Ontheffingen voor verstorende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal is er het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten. **Het komt er op neer dat verstorende werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van bomen en struweel, plaats dienen te vinden buiten het broedseizoen van aanwezige soorten.** Op die manier worden geen verbodsbepalingen overtreden en is er geen ontheffing nodig.

Het broedseizoen loopt voor de meeste soorten van half maart tot half juli. In het kader van de Flora- en faunawet wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval door de werkzaamheden wordt verstoord, ongeacht de datum.

Ten aanzien van broedvogels gelden voor de planning van verstorende werkzaamheden de volgende voorwaarden:

- Normaliter worden verstorende werkzaamheden uitgevoerd ná 15 juli en vóór 15 maart.
- Op plaatsen waar broedactiviteiten van laatbroedende vogels (zoals kwartelkoning) worden vermoed, worden verstorende werkzaamheden uitgesteld tot na 15 augustus.

Alternatief: ingreeplocatie ongeschikt maken voor broedvogels

Indien voorkomen wordt dat bewoonde nesten verstoord of vernield worden, kunnen werkzaamheden ook worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen. Daartoe dient de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen (dus vóór 15 maart) onaantrekkelijk te worden gemaakt als broedlocatie, zodat voorkomen wordt dat vogels er gaan nestelen. Voorbeelden van werkzaamheden waarmee de ingreeplocatie vóór aanvang van het broedseizoen onaantrekkelijk wordt gemaakt voor broedvogels, zijn:

- Kappen van bomen, snoeien van struweel, frezen van stobben, versnipperen van takken;
- Verwijderen van de teelaardelaag, zodat de situatie ongeschikt wordt voor bijvoorbeeld weidevogels;
- Kort maaien van riet, ruigte of grasland, waarna deze situatie in stand gehouden wordt tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;

-
- Zwart maken van bouwland met behulp van een cultivator en deze situatie in stand houden tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
 - Aanbrengen van optische verstoring op de ingreeplocatie, zoals paaltjes met gekleurd lint e.d.
 - Dagelijks betreden van de ingreeplocatie.

Genoemde maatregelen dienen uitsluitend om vestiging van broedvogels te voorkomen, en dus niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen.